

KULTUR

KRITIK | DEBAT | NAVNE

Zen og kunsten at fange en flue

I en tid med tusind muligheder kræver Fredrik Sjöberg retten til at begrænse sig. Selv gør den svenske forfatter netop det, når han fanger svirrefluer. Hans roste 'Fluefælden' udkommer på dansk i morgen.

INTERVIEW

Jeg holder om forfatteren. Han er blød og varm. Vi er på vej fra skærgårdsfærgen og hjem til ham på hans *flakmoped*. En knallert med et fladt lad foran – der sidder fotografen.

Ti minutter senere befinder vi os på Fredrik Sjöbergs yndlingssted: verandaen over klipperne ned mod søen. Under et hvidt sejl spændt ud over en kraftig lampe. Her betragter han om aftenen sammen med stedets alderende tudse de fluer, der drages mod den oplyste flade. I ti år har de siddet der side om side, aften efter aften. De deler rovet.

»Og pludselig er den der jo, drømmefluen!«, ivrer Fredrik Sjöberg. Svirreflueekspert og forfatter til blandt andet 'Fluefælden'.

Genremæssigt er bogen svær at få hold på. I Tyskland kalder man den en roman. I USA, Rusland og Frankrig lidt af hvert, og i Danmark det hele: essay, selvbiografi, roman, rejseskildring, kreativ nonfiktion, biografi. På svenske biblioteker står den under hvirvelløse dyr.

Men tilbage til padden, for nu siger Fredrik Sjöbergs kone, Johanna, noget, der chokerer ham:

»Vi er ikke helt sikre på, at det er den samme«, siger hun.

»Jo, jo, jo, det er den samme. Den bli-

ver bare større og større. Ved du, at padder kan blive 15 år? Vi er gamle venner. Måske skulle jeg ringmærke den ...«, siger han.

»Næ, hæ, her bliver det aldrig kedeligt«.

På Runmarö bor også Sveriges, ja, måske verdens, største digter, Tomas Tranströmer, som i 2011 fik Nobelprisen i litteratur. Indimellem gør Tranströmer padden og Sjöberg selskab på verandaen. For Tranströmer er også entomolog.

Som en gave på sin vens 70-årsdag udgav Fredrik Sjöberg bogen 'Tranströmerska insaktsamlingen från Ronmarö', lige som han bevirkede, at en nyopdaget skalbagge (bille) blev opkaldt efter nobelpristageren: *Mordellistena transtroemeriana*.

Da det er dårlig stil blandt entomologer at opkalde et insekt efter sig selv, er man afhængig af, at en kollega gør det på ens vegne. Et andet særkende i de kredse er, at når en entomolog navngiver et insekt efter en pige, ved man, at det er alvor.

Hver flue er en gløse

Også August Strindberg har samlet insekter her i skærgården ud for Stockholm. I det hele tager er det forbløffende mange forfattere, der er ude med nettet.

Ikke mindst Vladimir Nabokov, der som sommerfugleekspert underviste på Harvard, hvor hans samling stadig findes. Det kan godt være, at Humbert i 'Lolita' var seksuelt besat af en 12-årig, men Nabokovs egen besættelse var Polyommatus-sommerfuglen.

»Nabokov skrev kun 'Lolita' de dage, det regnede, de andre fangede han sommerfugle. Han forstod magien ved at samle og kunne navnene på insekter og blomster«, siger Sjöberg og favner med en gestus klippen, blomsterne, skoven, søen.

»Svensk er mit første sprog, men insekter er mit andet sprog. Jeg kan læse alt det her, som andre kan læse bøger. Hver flue er en gløse«.

Selv holder han sig til svirrefluer, for det handler om at begrænse sig. 'Fluefælden' er således et forsvar for fordybelse i en tid, der sværger til effektivitet. Titlen er flertydig: Fluene går i fælden, læserne gør, og forfatteren selv.

»Passioner kan blive en fælde, vi kender

alle dem, som ingen orker være sammen med, deres koner rejser, og de sidder i deres samlinger og er ulykkelige. Sådanne mennesker findes jo, både med og uden fluer«.

En svirreflue lander på hans Indiana Jones-hat. Han værdiger den ikke et blik. Det er tydeligt: Den har han.

Inde i huset står 210 forskellige svirrefluer fordelt på nåle i glasmontrer. Små sedler angiver findested og tidspunkt. Nogle eksemplarer er der mange af, andre få. En art er der kun fanget 60 af gennem de seneste 200 år i Sverige, de fleste af dem tilbage i 1800-tallet. »Og den der er helt ny«, siger han og peger på endnu et lille stribet kræ.

Samlingen har været udstillet på Biennalen i Venedig, men mere om det senere.

»Det handler om kunsten at begrænse sig for ikke at blive gal. Vi lever i det, vi med et dovent udtryk kalder den globale verden, og det er svært at skaffe sig overblik. Som svensk – eller dansk – kan man gøre, som man vil. Når alting flyder, er det trygt at have noget småt at gå helt ind i«.

Det handler også om at være bedst.

»I og med at jeg satsede på svirrefluer på Runmarö, er jeg bedst. Absolut ingen ved mere end jeg om fluene her. Det føles godt«. Han læner sig tilbage og siger:

»Der er ikke, fordi der er så mange at prale over for, når vi taler fluer, men vi er nogle stykker, der nok kan få pulsen op hos hinanden«.

Hvad synes han om John Fowles' berømte 'The Collector' (1963) om en sommerfuglesamler, der ender med at samle på piger?

»Fowles skriver om samleren som pervers. Og vist findes de, men de fleste er ikke sådan, tværtimod. Der findes mange grunde til at blive gal, men at kunne glemme alting omkring sig skaber en indre frihed«.

Man lukker verden ude?

»Jeg har skrevet meget om miljøet, og der er god grund til at blive ulykkelig, når man ser, hvordan det står til i verden. At skaffe sig kundskaber og glæde ved jagten er en måde at stå imod det ulykkelige. Man kan sammenligne det med at drikke alkohol. Fordelen ved fluene er, at det er billigere og sundere, og belønningsenzymene i hjernen er de samme«.

Fredrik Sjöberg er æresdoktor i både Uppsala og på sit gamle fakultet i Lund. Da han blev udnævnt, spurgte en af hans gamle lærere tørt, om han var kommet tilbage for at afslutte sin uddannelse.

Sjöberg forlod nemlig biologien, inden han var færdig. Først for Kungliga Dramatiska Teatern i Stockholm (hvor han blandt andet havde ansvaret for det lam (siden får), der spillede med i Sam Shepards amerikanske drama 'Den sultende klasses forbandede'. En historie, der indleder 'Fluefælden'. Og siden for litteraturen.

»Det var først her på Runmarö, at jeg indså, jeg kunne kombinere biologi med mine kunstneriske ambitioner. Det er også svært at gøre indtryk på piger med en insektsamling. Det fungerer bedre med teater og litteratur. Insekterne må sættes på pause, når man skal danne familier«.

I dag er parrets tre børn flyttet fra øen, og det er i deres sammenlagte værel-

ser, Fredrik Sjöberg har sin svirrefluesamling. Den, der har været i Venedig.

»På Moderna Museet i Stockholm debatterede jeg engang med en kunstekspert og en psykoanalytiker om samlere. Det var en stor succes. Nogle år senere havde den danske pavillon på Biennalen i Venedig netop temaet samleren. De kom i tanker om, at der var en sær type, som havde talt om fluer oppe i Stockholm, og det endte med, at de udstillede mine fluer. Jeg følte mig som Damien Hirst (britisk kunstner bag bl.a. en tigerhaj i formaldehyd, red.)«.

Svirrefluerne blev forsikret for 200.000 euro, sendt af sted, og udstillingen åbnet af Hendes Majestæt dronning Sonja af Norge.

»Kan du ikke skrive, at samlingen er til salg for 200.000 euro«, spørger Sjöberg.

»Nej«, afbryder Johanna, »børnene vil ikke have, at du sælger, de siger, det er hele deres barndom«.

Fluemanden tager sig en snus.

»Sverige er det eneste land i EU, hvor det er tilladt«, siger han og placerer den lille pakke tobak mellem tænder og kind: »Cigaretindustriens lobbyister fik EU til at forbyde snus. Var det ikke lykkedes at forhandle sig frem til et forbehold, havde svenskerne stemt nej«.

Svirrefluerne svirrer, og fotografen hopper i søen. Ellers er her helt stille.

I skuret står verdens største fluefælde,

► BLÅ BOG

► FREDRIK SJÖBERG

Svensk forfatter og flueforsker. Født 1958. Studerede biologi i Lund. Debuterede i 1988 og har skrevet bl.a. 'Flyktkonsten' (2006), 'Russinkungen' (2009) og 'Varför håller man på?' (2012). 'Fluefælden' (Flugfällan, 2004) udkommer på dansk i morgen. Sjöberg har modtaget flere priser, og er æresdoktor ved universitetet i Lund. Anmelder desuden litteratur i Svenska Dagbladet. Research Politikens Bibliotek

FORDYBELSE. Den svenske forfatter Fredrik Sjöberg har skrevet et forsvar for retten til at gå omveje. Foto: Peter Klint

megamalaisen, som Sjöberg har fået indført fra USA. På grund af omfanget troede toldmyndighederne, at der var tale om et feststelt, og den slags er der skat på, så det tog sin tid at få den ind i landet.

Fælden er opfundet af Rene Malaise, en svensk opdagelsesrejsende og hvepse-samler (1892-1978), der spiller en stor rolle i 'Fluefælden'.

»Fluer er jo både interessante og sjove, men der findes ikke det, der slår menneskeskæbner, så da jeg fandt frem til Malaise, overtog han fortællingen«.

Jeg samler på personer

I sin næste bog 'Kunsten af flygte', som er på vej på dansk, er Frederik Sjöberg fascineret af danske Annette Slotved, som i 1977 skrev en afhandling, der hed: 'Hvorfor naturparker'. Også Sjöberg synes, naturservater er en nødløsning.

»Hun er helt ukendt i dag. Det er noget for danskerne at rette op på!«. Han springer ind i huset. Faktisk løber han, hver gang han skal noget. Måske er det, fordi han står så stille, når han fanger insekter. Han kommer ud med et gulnet speciale fra Landbohøjskolen.

»Jeg samler på personer på samme måde, som jeg samler fluer. Jeg kan blive ved i flere år, til historien er der. Så sætter jeg mig endelig og skriver. Det er faktisk det værste, jeg ved. For det sjove er jagtens«.

Mange tror han koketterer, når han siger, han ikke holder af at skrive.

»Men sådan er det! Heldigvis er jeg god til det. Jeg lærte mig det ved at skrive kærlighedsbreve til piger, som ikke ville have mig. I den situation må man mobilisere lige præcis alt, hvad man har. Og det fungerede. Så jeg forstod, hvilken magt man har, når man kan skrive. Hvor meget man kan manipulere mennesker. Jeg har også manipuleret dig. Du er jo kommet hele vejen herop«, siger Fredrik Sjöberg og ligner en, der har fået en flue i fælden.

tine.maria.winther@pol.dk

Mød Fredrik Sjöberg på Louisiana Literature, lørdag 24. august.